

Vesna Geršak, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta in Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta

UTELEŠENA UČNA VSEBINA: Z USTVARJALNIM GIBOM DO TRAJNEGA ZNANJA

UVOD

Namesto uvoda postavljam vprašanje: Ali je nujno, da se otroci največ naučijo, če mirno sedijo v svojih šolskih klopih? Resda telo pogosto dojemamo le kot posrednika med samim seboj in svetom, učitelj pa se mora vsekakor zavedati, da telo služi tudi za spontane, refleksne, delovne in simbolične gibe, pri čemer gre za močno povezanost človekove duševnosti in telesa, za vpliv gibanja na delovanje človekovih možganov. Govorimo o tako imenovani utelešeni kogniciji.

Otrok že v prvih letih svojega razvoja z motoriko pokaže svoj psihofizični razvoj. Giba se spontano, skozi gib izraža čustva, se igra, usvaja in spoznava okolje, ki ga obdaja. Pozneje nastopi predstavna faza mišljenja, ko je sposoben ohraniti neko gibanje in ga tudi obnoviti brez potrebne spodbude. Vse bolj se pri njem pozneje kaže tudi domišljija in takrat je sposoben spontanah domišljijah iger z vlogami. Ob razvoju verbalne, pojmovne ravni je sposoben lastnega, izvirnega gibanja in ustvarjalne interpretacije doživljanja sveta. Z razvojem abstraktnega mišljenja pa gibanje postane abstraktno, kar pomeni, da z njim izraža tudi svojo čustveno in miselno življenje (Kroflič, Gobec, 1995).

Vrnimo se na začetno vprašanje in si poleg njega zastavimo še eno: Kakšne učne pristope uporabljati v razredu, kjer se srečujemo z vse več nemirnimi otroki z različnimi učnimi zmožnostmi? Odgovor je na dlani. V prispevku bom postopno odgovarjala na zastavljeni vprašanji, pri čemer se bom najprej oprla na nekaj izsledkov s področja nevroznanosti.

POVEZAVA UMA IN TELESA

Nevroznanstveniki, med katerimi sta Tim Burns (2011) in John Ratey (2008), so z različnimi raziskavami potrdili, da gibanje pozitivno vpliva na delovanje možganov, saj jih pripravi na učenje, prav tako pa jih v otroštvu pomaga organizirati. Ko se gibljemo, zadnji, spodnji del možganov postane zelo aktiven in živci posredujejo informacije v višje predele možganov, ki jih uporabljamo za koncentracijo. Z gibanjem smo lahko bolj koncentrirani in koncentracijo ohranimo dlje časa. Prav tako ugotavljajo, da bolj ko so otroci pri gibanju koordinirani in imajo boljše ravnotežje, bolje možgani delujejo. Usklajeno gibanje obeh polovic telesa vodi do usklajenega delovanja obeh možganskih polovic in s tem pozitivno vpliva na učne sposobnosti otrok. In kako si s temi informacijami lahko pomagamo učitelji?

Ponujajo nam razmislek oziroma odgovor na naše vprašanje iz uvoda, ali je res potrebno, da otrok mirno sedi v svoji šolski klopi, medtem ko se uči. Med sedenjem oziroma mirovanjem so možgani slabše organizirani, vanje doteka manj krvi in potemtakem sprednji del možganov ni tako aktiven. Nevroznanstveniki so na podlagi raziskovanja razlik med spoloma ugotovili, da več gibanja potrebujejo zlasti fantovski možgani, in tudi učitelji iz prakse bodo potrdili, da fantje težje sedijo pri miru in sledijo pouku dalj časa v primerjavi z dekleti.

Ratey (2008) je v svoji raziskavi spremljal dve skupini učencev v jutranjih urah. Eksperimentalna skupina je vsak dan pred začetkom pouka izvajala aerobno vadbo, kontrolna skupina učencev pa ne. Pouk sta obe skupini učencev začeli z matematiko ali jezikom. Učitelji so pri eksperimentalni skupini otrok, ki je pred poukom telovadila in tekla, ugotovili boljše kognitivne sposobnosti kot pri kontrolni skupini, ki tega ni bila deležna. Učenci, ki so se pred poukom intenzivno gibali, so bili bolj pripravljeni za učenje, njihov razum se je s takim načinom dela krepil, njihova pozornost in razpoloženje sta se izboljšala, manj so bili nemirni in bolj motivirani za delo. Iz tega lahko sklepamo, da gibanje izboljša učenje na treh nivojih: izboljša pozornost in motivacijo, pripravi živčne celice za dobro povezovanje in prenašanje signalov ter spodbuja pospešeno rojstvo novih živčnih celic.

Drugi vidik, ki je zelo pomemben pri učenju in poučevanju, je sledenje otrokovim spoznavnim stilom. Otroci se med seboj zelo razlikujejo, zato morajo biti tudi učni pristopi čim bolj raznoliki. Kot navajajo različni avtorji, je 35 odstotkov otrok vizualnih tipov, za katere so pri učenju in sprejemanju novih informacij ključna slikovna gradiva. Približno 25 odstotkov učencev je avditivnih tipov, za katere velja, da informacije najlažje in najuspešneje sprejemajo skozi predavanja in diskusije. Kar 40 odstotkov učencev pa je kinestetičnih tipov, za katere je ključnega pomena gibanje. Tudi z vidika teorije mnogoterih inteligentnosti (Gardner, 1995) je treba slediti različnim učnim pristopom, da razvijamo jezikovno inteligentnost, logično-matematično, vizualno-prostorsko, glasbeno, telesno-gibalno, znotrajosebno-intrapersonalno in medosebno-interpersonalno inteligentnost.

Apliciranje Gardnerjeve mnogotere inteligentnosti na področje plesa razloži Hana (2002), ki pravi, da ples oziroma ustvarjalni gib v vzgoji in izobraževanju veliko prispeva k učenčevi intelektualni rasti pri različnih predmetnih področjih, obenem pa v kurikulum vnaša nove izobraževalne cilje, krepi neverbalno komunikacijo, ustvarjalnost, spomin

ter združuje kognitivne in telesne sposobnosti, prav tako pa tudi čustveno-socialne. Ples oziroma ustvarjalni gib avtorica opredeli kot obliko kinestetične inteligentnosti, ki sovpiva na preostale inteligentnosti. Jezikovna inteligentnost je uporabljena za verbaliziranje plesnega besedišča, pri čemer gre tudi za utelešenje zgodb, pravljic in poezije, po drugi strani pa za povezave s slovnico (načini povezovanja gibov), saj lahko zaznamo podobnosti v strukturi jezika in strukturi plesa samega. Glasbena inteligentnost je pri plesu uporabljena v funkciji orkestracije in spremljave. Povezava med gibom, ritmom in glasbo je vidna že v najzgodnejšem otrokovem obdobju, ko je lahko inštrument pomagalo, ki ozvoči otrokov gib. Vizualno-prostorska inteligentnost se pri ustvarjalnem gibu poveže z raziskovanjem elementov plesa, ki se vežejo na prostor: smeri, nivoji, v katerih se nahaja telo. Logično-matematično inteligentnost razvijamo, ko dodajamo, odvezujemo ali množimo komponente plesa in se srečujemo z oblikami in vzorci, ki so skupni plesu in matematiki. Znotrajosebno inteligentnost učenci razvijajo pri izražanju občutij in zaznav skozi gib, medosebna inteligentnost pa se krepi pri ustvarjanju v skupini, dvojicah, ko učenci ustvarjajo skupni ples oziroma prevzemajo različne vloge.

Za učinkovit pouk je izjemno pomembno, da učitelj upošteva značilnosti posameznih zaznavnih stilov in poučuje na različne načine. Če bo učno vsebino predstavljal le na način, ki je njemu najbližji, se lahko zgodi, da ga učenci ne bodo razumeli, ne bodo imeli možnosti napredovanja in se bodo pri njih izrazile različne učno-vzgojne težave.

Ustvarjalni gib kot učni pristop lahko utemeljimo poleg sklicevanja na mnogotere inteligentnosti in različne zaznavne stile učencev tudi skozi pedagoške koncepte, kot so konstruktivizem, kooperativno učenje, učenje, ki temelji na povezavi »um-telo«, (body-mind ali brain-based learning) in na spoznanjih, ki veljajo za učenje tujega jezika s pomočjo giba (total physical response). Ti sodobni učni pristopi poudarjajo aktivno, celostno učenje, pri katerem se poleg miselnih aktivnosti v pouk vključujejo tudi telo in čustva. In prav ustvarjalni gib je učni pristop, ki temelji na tem, da se učenci aktivno izražajo z gibanjem in pri tem oblikujejo in ustvarjajo različne učno-vzgojne vsebine.

Na podobnih predpostavkah temelji tudi Malaguzzijsva teorija o *sto jezikih izražanja* pri otroku, ki je uveljavljena na področju predšolske vzgoje, natančneje v pedagoškem konceptu Reggio Emilia (Rinaldi, 2008). Ustvarjalno gibanje je za otroka naravni jezik, zato se mi zdi takšno navezovanje še posebej smiselno.

Frostigova (1989) razlaga, da je gibanje vir zadovoljstva in sprostitve, zato naj bi bilo vpleteno v celotni učno-vzgojni proces kot sredstvo za učenje najrazličnejših vsebin. Kadar učenje povežemo z gibanjem, se človek uči hitreje in učinkoviteje. Avtorica trdi, da bi moralo biti gibanje sestavni del vsake učne ure, saj naporno učno delo z vrsto frustracij ustvarja pri otrocih hude napetosti. Z malo domiselnosti, dobre volje in znanja se to da izvesti v še tako skromnih razmerah vsakdanjega pouka. Porabljeni čas

pa se bogato obrestuje, saj so potem otroci sposobni bolj zbrano in zavzeto delati.

Razvita gibalna spretnost vpliva posredno na celotno sposobnost učenja, ker deluje na telesno počutje in na temeljne sposobnosti, ki so podlaga učenja, to so: spomin, zaznavanje, zbranost, prilagajanje v času in prostoru, asociativni procesi in sposobnost reševanja problemov. Kinestetično učenje daje otrokom možnost aktivnega vključevanja v ustvarjalni proces, s čimer poglobljajo kognitivni razvoj in razvijajo boljšo medsebojno komunikacijo. Z uspešno učno uro, pri kateri se uporabi kinestetična metoda poučevanja, učitelj omogoča učencem, da s pomočjo lastnega telesa pridobivajo potrebno znanje in razumevanje, kar jim pomaga pri razumevanju pojmov in pojavov.

Prednosti gibalnega sodelovanja učencev pri pouku so številne in daljnosežne. Z gibalnimi dejavnostmi učenec razvija naslednje psihične funkcije in sposobnosti (Kroflič, 1999; Zakai, 1997; Frostig, 1989):

- motorične sposobnosti (koordinacija, ravnotežje, hitrost, moč, gibljivost in natančnost),
- uporablja kinestetično inteligentnost,
- razvija in izboljšuje višje spoznavne funkcije (pomnjenje, predstavljanje, domišljija, mišljenje),
- sodeluje z drugimi,
- razvija samozavedanje (pridobivanje podobe o sebi, orientacija v lastnem telesu, telesna slika, zavedanje telesa),
- osredotoča se in aktivno sodeluje pri pouku,
- izraža čustva,
- razvija ustvarjalnost,
- razvija zaznavanje oblik, gibanj, dogajanj v okolju, senzibilnost za dogajanje v socialnem okolju,
- razume različne pojme in učne vsebine,
- razvija prostorsko zavest in zavedanje časa,
- komunicira na edinstven način in ceni umetniško izražanje.

UMEŠČENOST PLESA V ŠOLSKI KURIKUL

Ples je v kurikulumu za vrtce samostojno področje, ki spada pod umetnost. Izobraževanje za bodoče vzgojitelje na pedagoških fakultetah vsebuje metodiko plesne vzgoje, pri čemer je poudarek na plesnem izražanju in ustvarjalnem gibu. V šolskem kurikulumu je ples vključen k uram športne vzgoje in glasbene vzgoje, v zadnjem triletju pa je vključen v šolski proces kot izbirna vsebina. V praksi se odraža, da so učitelji premalo seznanjeni z vsebino in metodiko ustvarjalnega plesa in so otroci deležni predvsem vsebin ljudskih plesov in učenja že vnaprej izdelanih koreografij. Vsi bodoči učitelji, študenti Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani, so z bolonjsko prenovo študija deležni majhnega obsega ur s področja ustvarjalnega giba kot učnega pristopa, znanje pa lahko nadgradijo pri izbirnih vsebinah s področja izražanja z gibom in plesom. Zadnja leta se tudi večja zanimanje učiteljev za programe stalnega strokovnega spopolnjevanja s področja ustvarjalnega giba, tako da ozaveščenost o

omenjenem učnem pristopu vse bolj prihaja med slovenske šolske klopi, ki se razmikajo in puščajo prostor gibalno-plesnemu ustvarjanju.

Ker ples v šolskem kurikulumu nima lastnega samostojnega mesta, je še toliko večja vrednost, da omogočimo učencem izražanje skozi gib pri vseh preostalih predmetnih področjih.

Elemente plesa, ki se vežejo na prostor (velikost, oblika, nivo, pot, razmerje itd.), čas (hitrost, ritem, tempo, poudarek, trajanje) in energijo (sila, teža, kvaliteta, napetost itd.) lahko vključujemo tako k naravoslovnim, družboslovnim in umetniškim predmetom kot tudi k jeziku in matematiki. Ples se povezuje z različnimi vzgojno-izobraževalnimi področji. Orientacija v prostoru in komuniciranje skozi ustvarjalni gib sta pomembna vidika pri opismenjevanju in učenju jezika. Razvijanje občutljivosti za gibanje, oblike in predmete v okolju se povezuje s cilji okolja oziroma naravoslovja in družboslovja. Razvrščanje, urejanje, raziskovanje simetrij, oblik, odnosov skozi ples posega na cilje matematike. Z različnimi gibalnimi spodbudami in raziskovanjem giba v odnosu do okolja razvijamo mišljenje in druge umske sposobnosti. Izražanje čustev, vživljanje in medsebojno sodelovanje, ki je za plesno dejavnost neobhodno, spodbuja razvoj pozitivnih medčloveških odnosov, krepi otrokovo zavest in pozitivno vpliva na socializacijo.

PRIMERI VKLJUČEVANJA USTVARJALNEGA GIBA V POUK

Slovenski jezik/tuji jezik

Z ustvarjalnim gibanjem v prostoru se otroci orientirajo v prostoru in pridobivajo pomembne spretnosti pri razvoju jezikovnih zmožnosti in opismenjevanju. Prav tako je ustvarjalni gib dobrodošel pri književni vzgoji in govornem nastopanju.

Nekaj primerov:

- gibalne vaje ob glasbi za razvijanje orientacije v prostoru,
- prikaz zgodbe z gibanjem (gibalne zgodbe) in pantomimo,
- pisanje in sestavljanje črk in besed s celim telesom ali s posameznimi deli telesa,
- protipomenke/sopomenke/nadpomenke/podpomenke skozi gib; na primer na dano besedo iščemo protipomenko in jo prikažemo skozi gibanje.

Matematika in njene vsebine nudijo veliko možnosti za uporabo ustvarjalnega giba, ki ga lahko uporabimo pri različnih temah iz učnega načrta, kot so geometrija in merjenje, aritmetika in algebra, ter pri drugih vsebinah (logika in jezik, obdelava podatkov).

Primeri:

- oblikovanje krivih, ravnih, sklenjenih in nesklenjenih črt s celim telesom oziroma s posameznimi deli telesa; oblikovanje črt s hojo, risanje črt na hrbet in razne ustvarjalne gibalno-didaktične igre,

- sestavljanje geometrijskih oblik s celim telesom oziroma s posameznimi deli telesa, hoja – ples po likih, oblikovanje geometrijskih likov z elastiko/trakovi in plesno izražanje skozi geometrijske oblike, prikaz lastnosti geometrijskih likov/teles, simetrija skozi ples,
- matematične operacije (seštevanje, odštevanje, množenje, deljenje) z različnimi gibalnimi dejavnostmi,
- različne gibalno plesne igre za utrjevanje poštevanke.

Naravoslovje in družboslovje

Ustvarjalni gib pri teh dveh področjih lahko uporabljamo pri mnogih temah in v vseh delih učne ure.

Primeri:

- *gibalno ponazarjanje spreminjanja v naravi:*
 - spreminjanje letnih časov ter opravil in druge značilnosti, povezane z njimi skozi ples,
 - gibanje rastlin, živali in preostalih delov narave,
 - vremenski pojavi,
 - stoječe in tekoče vode skozi ustvarjalno gibanje,
- *spoznavanje značilnosti naravnega okolja in ekologije*
- *človeško telo:*
 - ustvarjalne gibalne igre za spoznavanje človeškega telesa in dogajanja v telesu,
- *vživljanje v življenje nekoč in danes ter krepitev socialnih odnosov skozi ples,*
- *spoznavanje značilnosti grajenega okolja, prometa:*
 - poklici in delovanje strojev,
 - promet in udeleženci v njem, prometni znaki in prevozna sredstva skozi ustvarjalni gib in ples,
 - ljudje in odnosi, družina, družba.

Otroci opazujejo, raziskujejo in preučujejo gibanje in oblike v okolju – v svetu narave, svetu tehnike, vsakdanje človekovo gibanje, delovno gibanje itd. Po neposrednem opazovanju in s pomočjo predstav to podoživljajo in oblikujejo z gibanjem svojega telesa. Tako zadostijo nenehni potrebi po gibanju, utrjujejo spoznanja in razvijajo miselne sposobnosti in ustvarjalnost.

V drugem triletju učne vsebine postanejo zahtevnejše in učencem težje razumljive, zato je ustvarjalni gib zelo primeren pri pouku tudi za starejše učence (npr. prikaz fizikalnih pojavov in kemijskih reakcij tudi na višji stopnji).

Likovna vzgoja

Ustvarjalni gib se lahko navezuje prav na vsa likovna področja, od risanja do grafike. Izbira gibalnih dejavnosti je tako pestra, da se vedno lahko najde dejavnost, ki bi se dala uporabiti pri obravnavi določenega likovnega problema na specifičnem likovnem področju. Dejstvo je, da z vključevanjem omenjenega pristopa postane pouk učencem ne samo bolj zanimiv in pester, ampak posledično postanejo učenci tudi bolj motivirani za pouk likovne vzgoje. Gib pozitivno vpliva tudi na doživljanje likovnih pojmov, saj učenci le-te bolj doživeto spoznajo in s tem tudi

bolj razumejo, kar pripomore k uspešnejšemu reševanju likovnoteoretičnega problema.

Glasbena vzgoja

Gibalno-plesne dejavnosti vključujemo pri vseh glasbenih dejavnostih (izvajanje, poslušanje, ustvarjanje) ter pri razvoju glasbenih spretnosti in znanj. Poleg različnih glasbil (lastna, orffova, improvizirana) lahko pri gibanju uporabimo

razne rekvizite, kot so blago, trakovi, vrvi, elastika, naravni materiali, časopisni papir itd. (Geršak, 2011).

PRIMER VKLJUČEVANJA USTVARJALNEGA GIBA IN PLESA V UČNI PROCES

V nadaljevanju podajam dva primera, kako lahko učitelj ustvarjalni gib uporabi kot učni pristop v razredu za doseganje ciljev na različnih predmetnih področjih:

1. primer: Matematika

Predmet: matematika		
Razred: 2.		
Učna tema: Geometrija in merjenje		
Učna enota: Geometrijska telesa		
Učni cilji		
kognitivni	psihomotorični	čustveno-socialni
Učenec prepozna, opiše in poimenuje preprosta geometrijska telesa.	Učenec prikaže geometrijska telesa in njihove lastnosti z gibanjem lastnega telesa.	Učenec sodeluje z drugimi, izmenjuje mnenja in upošteva mnenja drugih. Razvija kompetence timskega dela.
Potek učne ure		
UVODNI DEL Dejavnost gibanja po prostoru na različne načine	Učitelj poda navodilo za uvodno dejavnost: »Razporedite se po prostoru. Vaša naloga bo, da se prepustite ritmu bobna in se gibate po prostoru po navodilih: okroglo, trikotno, kvadratno, nizko, visoko itd.« Učitelj z bobnom daje ritem, učenci pa se po njem različno gibljejo po prostoru.	
OSREDNJI DEL Prepoznavanje geometrijskih teles in njihovih lastnosti skozi ustvarjalni gib	Učitelj učencem pokaže kroglo, jo zakotali in jih vpraša, kakšne lastnosti ima. Učenci poskušajo z gibanjem lastnega telesa prikazati lastnosti krogle. Nato učitelj skrije kocko za hrbet. Učenci si jo za hrbtom podajajo, jo tipajo in ugotavljajo, za katero geometrijsko telo gre. Skozi gib prikažejo lastnosti kocke. Podobno učenci spoznavajo tudi stožec, valj in kvader. Učitelj vodi pogovor o tem, katere lastnosti geometrijskih teles jim je bilo najtežje prikazati s telesom in katere najlaže ipd.	
SKLEPNI DEL Utrjevanje poznavanja geometrijskih teles skozi ples v skupini.	Učenci se razdelijo v skupine. Vsaka skupina dobi sliko nekega geometrijskega telesa. Ob glasbi s plesom predstavijo svoje geometrijsko telo in njegove lastnosti, preostali pa ugibajo, za katero telo gre.	

2. primer: Družba

Predmet: družba
Razred: 4.
Učna tema: Zemljevid
Učna enota: Orientacija na zemljevidu
Učni cilji

kognitivni	psihomotorični	čustveno-socialni
Učenec se orientira s pomočjo različnih zemljevidov. Zna določiti glavne smeri neba in stranske smeri neba.	Učenec razvija povezavo med stvarnim svetom in svojim telesom ter se orientira v telesu in s svojim telesom.	Učenec se uči sodelovalnega dela, izmenjuje mnenja in upošteva mnenja drugih. Razvija kompetence timskega dela.
Potek učne ure		
UVODNI DEL Orientacija v lastnem telesu in orientacija v prostoru	Učenci ležejo na tla. Učitelj vodi pogovor: »Veste, kje je sever in kje je jug vašega telesa? Kaj je na vašem vzhodu in kaj na zahodu? Gibajte severni del vašega telesa, tleskajte s prsti roke, ki je zahodna, krožite z vzhodnim gležnjem itd. Kdo pa je vaš vzhodni in kdo vaš zahodni sosed? Pokimajte vzhodnemu sosеду itd.«	
OSREDNJI DEL Oblikovanje domišljajske dežele skozi ustvarjalni gib po skupinah.	Učence razdelimo v skupine, da podajo ideje in se pogovorijo, kakšna bo njihova domišljajska dežela. S svojimi telesi ponazorijo to deželo, tako da telesa predstavljajo zemljevid dežele. Učitelj jih spodbuja, naj bo zemljevid dežele čim bolj zanimiv, ustvarjalen, domišljajski in pester. Vsaka skupina nato predstavi svojo domišljajsko deželo preostalim učencem, tako da s telesom ponazorijo nekatere znamenitosti. Njihovo lego opredelijo glede na glavne smeri neba.	
V učilnici nastane velik domišljajski svet s prikazanimi znamenitostmi.	Z učenci se pogovorimo: • Kakšne oblike je naš domišljajski svet? • Kaj pa države, kakšne oblike so? • So vse države enakih oblik? • Glede na to, da vsi poznamo glavne smeri neba, mislim, da ne bi imeli težav povedati, katera država je naša soseda na jugu. • Kaj pa na severu? • Vzhodu in zahodu? • Pa ste imeli v kakšnem primeru težave? • Kaj pa, če se sosednja država ne stika z našo točno na severu ali točno na zahodu? • Obstajajo tudi kakšne stranske smeri neba? • Kako jih imenujemo? • Še enkrat natančno pogledajte domišljajski svet in vašo državo. • Kje leži vaša država glede na ves svet? • Ima vaša država kakšno soseda na severozahodu? Katere? • Kaj pa na severovzhodu? • Kaj pa na jugozahodu in jugovzhodu?	
Prikaz glavnih in stranskih smeri neba s telesom	Z učenci se dogovorimo, kako bodo s svojim telesom ponazorili glavne in stranske smeri neba, in tako utrjujemo znanje o smereh neba.	
SKLEPNI DEL Prikazovanje znamenitosti domače pokrajine in orientacija na zemljevidu	Z učenci se dogovorimo, da učilnica predstavlja zemljevid domače pokrajine. Skupaj določimo glavne in stranske smeri neba. Nato polovica učencev iz vrečke potegne listek ene od znamenitosti iz domače pokrajine. Ob poslušanju glasbe se učenci gibajo po razredu, ko pa glasba utihne, se postavijo na tisti del domače pokrajine, kjer se nahaja njihova znamenitost, in jo prikažejo s pozo telesa. Druga polovica učencev ugiba, katere znamenitosti domače pokrajine so imeli napisane na listku. Vloge zamenjamo.	

Predstavljena primera dveh učnih ur nudita učencem poleg sprejemanja novih informacij prek vidnega in slušnega kanala tudi kinestetično dožemanje učnih vsebin. Tako ne bodo pridobili samo kinestetični učenci, temveč tudi preostali, saj bodo imeli možnost z aktivnim sodelovanjem udeležiti vsebine skozi lastno telo.

Učenci bodo uporabili gib/ples kot sredstvo izražanja. Ustvarjalni gib oziroma plesno gibanje imajo možnost oblikovati sami, zato lahko tovrstne dejavnosti povežemo z ustvarjalnim plesom. Pri takšnem gibanju so bolj kot videz pomembni sporočilnost, izraznost in proces ustvarjanja. Ustvarjalni gib je značilen za sodobno plesno umetnost,

zato pri takem načinu poučevanja vključimo v učni proces tudi umetniški vidik.

SKLEP

Učitelji, ki so se v šolskem letu 2011/2012 udeležili stalnega strokovnega spopolnjevanja s področja ustvarjalnega giba in so učni pristop vpeljevali pri svojih učencih, so po dveh mesecih takega načina poučevanja na vprašanje: »Kaj opazate v razredu, ko pri poučevanju uvajajo ustvarjalni gib in ples?« odgovarjali:

»Učenci tako laže sprejemajo določeno znanje, si laže zapomnijo dejstva in se zelo radi izražajo.«

»Določene vsebine se hitreje in tudi na bolj prijeten način naučijo, veliko je izvirnosti, spontanosti.«

»Tudi pri ponavljanju se je pokazalo, da učenci z drugačnim načinom učenja laže vzpostavijo povezavo do poučevane teme. Obnese se, res odlično.«

»Pri učencih sem dosegla zelo dobro pozornost, zainteresiranost za delo.«

»Učenci so bili zelo pozorni na velikostne odnose in so upoštevali matematično terminologijo. Zelo dobro se je pri igri znašel tudi učenec, ki ima izrazite težave pri matematiki.«

»Ustvarjalni gib kot metoda pri pouku naravoslovja je zelo uspešen motivacijski element. Učenci so tak način dela z veseljem sprejeli in aktivno sodelovali. Na zanimiv in ustvarjalen način so usvajali vsebino in pojme iz narave. Učinek dela je bil mnogo večji.«

»Opazila sem viden napredek pri učencih, ki imajo bralno-napisovalne težave. Ob tej dejavnosti se učenci tudi umirijo in zbrano nadaljujejo z delom.«

»Pri gibalni igri »oblikovanje formacij s telesom v prostoru«, področje gibanje in matematika, so otroci utrdili vedenja o določenih oblikah, iskali lastne poti pri reševanju gibalnih problemov ter imeli možnost razvijanja sposobnosti in načinov za vzpostavljanje in vzdrževanje prijateljskih odnosov z otroki. To pa je vključevalo reševanje problemov, dogovarjanje, razumevanje in sprejemanje stališč ter menjavanje vlog.«

»Že po nekaj tednih takega načina dela sem opazila, da so otroci strpnejši med sabo, in otrok, ki se zelo težko umiri, je bil pri delu, ki je terjalo koncentracijo, veliko bolj zbran kot sicer. Tudi jaz sem se skozi dejavnosti sprostila in mislim, da se je dobra energija prenašala dvosmerno; z učencev name in obratno.«

Izpostavila sem nekatere zapise učiteljev, iz katerih je razviden vpliv učnega pristopa na ustvarjalno mišljenje otrok, pomnjenje, razumevanje, motiviranost, sodelovanje pri pouku, aktivno učenje, dobre medsebojne odnose, poudarjeni pa so tudi pozitivni učinki na nemirne učence

in učence z različnimi učnimi zmožnostmi.

Za konec dodajam mnenje učiteljice, s katerim tudi ona pravzaprav odgovarja na vprašanje: »Ali je nujno, da se otroci največ naučijo, če mirno sedijo v svojih šolskih klopeh?«

»Sem učiteljica z dvaindvajsetimi leti delovne dobe. V vseh teh letih sem preizkušala različne učne pristope in strategije, giba pa v pouk nisem vključevala v veliki meri. Po seminarju ustvarjalnega giba sem začela izvajati gibalne dejavnosti v razredu. Sprva rahlo skeptično, ali se bo tak način obnesel in ali ne bodo otroci še bolj »podivjali«. Otroci so me presenetili z visoko motiviranostjo, izjemno ustvarjalnimi idejami, sodelovanjem in uspehi pri preverjanju znanja. Odtlej gib in ples uporabljam vsak dan. Razred imamo oblikovan tako, da je na sredi ves čas prostor za gib. Ko nam zmanjka prostora, se preselimo na hodnik, včasih tudi na igrišče in v telovadnico, kjer poteka pouk matematike, slovenščine, naravoslovja ... ne predstavljam si več, da bi otroci celo dopoldne sedeli pri miru v šolskih klopeh in reševali učne liste. Delo je zdaj veliko bolj dinamično, polno dobre energije, ustvarjalno. Dobro sodelujemo, konfliktov med otroki je manj. Opažam, da otroci tako veliko več pridobijo na vseh področjih; kar se tiče razumevanja in trdnjega znanja, dobrih medsebojnih odnosov, komunikacije. Res odlična metoda!«

Ob tej misli pa še mnenje nevroznanstvenika Tim Burnsa (2010): »Otroci nam sporočajo, kaj jih zanima, kam jih vleče srce. Vedo, kaj potrebujejo pri naslednjem koraku učenja, ampak skozi čas in izkušnje ugotovijo, da se bodo morali naučiti tistega, kar jim predpisujejo učitelji oziroma odrasli, in slediti njihovim pogledom na svet. Najpogosteje zaradi tega izgubijo zagnanost in ustvarjalno iskrico, postajajo ukalupljeni, saj morajo delati tisto, kar mi pričakujemo in želimo od njih. Šola z leti postaja zaradi tega vse manj zanimiva.«

Uspešni pedagogi se s tem preprosto ne moremo sprijazniti, kajne? Zato naj sklenem s spodbudo, da ves čas iščimo različne vsebine in učne pristope, ki delujejo na otroke motivacijsko, spodbujajo ustvarjalnost in pozitivno ozračje, tako da tudi učenje steče samo po sebi.

VIRI

- Burns, Tim (2011). Možgani so mišica, ki jo je treba krepiti. V: Dnevnikov Objektiv. <http://www.dnevnik.si/objektiv/intervjuji/1042436769> (15. 3. 2013).
- Frostig, Marianne (1989). Gibalna vzgoja. Ljubljana: Svetovalni center.
- Geršak, Vesna (2011). Učim se z gibanjem in plesom. V: Strani, Primož (ur.), Medved - Udovič, Vida. Šola na obronkih slovenščine: metodološki in didaktični vidiki poučevanja slovenščine kot drugega ali tujega jezika v Furlaniji Julijski krajini. Trst: Državna agencija za razvoj šolske avtonomije, Območna enota za Furlanijo - Julijsko krajino. 137–146.
- Gardner, Howard (1995). Razsežnosti uma. Ljubljana: Tangram.
- Hanna, Judith Lynne (2002). Dance Education Workshop. V: Research in Dance Education, 1 (3).

Kroflič, Breda in Gobec, Dora (1995). Igra-gib-ustvarjanje-učenje. Novo mesto: Pedagoška obzorja.

Kroflič, Breda (1999). Ustvarjalni gib – tretja razsežnost pouka. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Ratey, J. John in Hagerman, Eric (2008). Spark! How exercise will improve the performance of your brain. London: Quercus.

Rinaldi, Carlina (2008). The Hundred Languages of Children. The Reggio Emilia Approach – Advanced reflections. London: Ablex publishing.

Zakkai, Jennifer. Donohue (1997). Dance as a way of knowing. Portland: Stenhouse, Los Angeles: Galef Institute.

POVZETEK

V prispevku predstavimo ustvarjalni gib kot celostni učni pristop, pri katerem povežemo otrokovo telesno oziroma gibalno dejavnost z miselnimi procesi. Govorimo o tako imenovani utelešeni kogniciji. Navežemo se na Gardnerjevo teorijo mnogoterih inteligentnosti in druge koncepte, ki govorijo v prid vključevanja telesa v učni proces. Predstavimo dva primera poučevanja z ustvarjalnim gibom oziroma plesom pri pouku matematike in družbe ter podamo nekaj idej za vključevanje gibalno-plesnih dejavnosti v proces vzgoje in izobraževanja. Tovrstni primer poučevanja podkrepimo z izjavami učiteljev, ki z uporabo ustvarjalnega giba opažajo mnoge pozitivne učinke učnega pristopa na otrokov vsestranski razvoj.

ABSTRACT

The article presents creative movement as a holistic learning approach in which a child's physical or motive activity is connected with mental processes. We can talk about the so called embodied cognition. We can refer to Gardner's theory of multiple intelligences and to other concepts promoting inclusion of the body into the learning process. We present two cases of teaching with creative movement or dance in mathematic and social science lessons. We also suggest some ideas for including motion-dancing activities in educational process. Such a case of teaching is corroborated by the statements of those teachers who perceive several positive effects of the use of creative movement on children's universal development.